4. Een na de inwerkingtreding van verordening nr. 67/67 gesloten alleenverkoopovereenkomst die onder het verbod van artikel 85, lid 1, valt, kan, zelfs bij gebreke van aanmelding aan de Commissie, in aanmerking komen voor de in artikel 1 dier verordening voorziene categorale vrijstelling, wanneer zij voldoet aan de in de artikelen 1 tot en met 3 dier verordening gestelde vereisten.

In de zaak 1-71

— verzoek, door het Tribunal de Commerce te Lyon ingevolge artikel 177 van het EEG-Verdrag in het voor die rechterlijke instantie aanhangig geding tussen

SOCIÉTÉ ANONYME CADILLON, gevestigd te Charolles (71),

en

FIRMA HÖSS, MASCHINENBAU KG, gevestigd te Roding (8495),

tot het Hof van Justitie gericht en strekkende tot het bekomen van een prejudiciële beslissing inzake de uitlegging van artikel 85 van het EEG-Verdrag — met uitvoeringsverordeningen —

wijst

HET HOF VAN JUSTITIE,

samengesteld als volgt: R. Lecourt, President, A. M. Donner en A. Trabucchi (rapporteur), Kamerpresidenten, R. Monaco, J. Mertens de Wilmars, P. Pescatore en H. Kutscher, Rechters,

Advocaat-Generaal: A. Dutheillet de Lamothe
Griffier: A. Van Houtte

het volgende

ARREST

Ten aanzien van de feiten

I — Overzicht van de feiten; de procesvoering

Overwegende dat de aan het geding ten grondslag liggende feiten kunnen worden samengevat als volgt en dat de procesvoering na te melden verloop heeft gehad:

Op 19 maart 1967 verleende de firma Höss te Roding (Duitsland) aan de firma

Cadillon te Charolles (Frankrijk) voor Frankrijk het recht tot alleenverkoop van haar produkten, te weten betontrechters en betontransportbakken.
Nadat tussen partijen moeilijkheden waren gerezen als gevolg van het feit dat er in de loop van de volgende maanden door de firma Cadillon geen enkel produkt van de firma Höss was verkocht en nadat de firma Cadillon tegen het einde van 1967 bij de firma Höss zes machines had besteld, werd een nieuwe, 30 januari 1968 gedagtekende, overeenkomst gesloten, welke in hoofdzaak inhield:

— alleenverkooprecht voor de firma Cadillon gedurende 4 jaar, van 1 januari 1968 tot en met 31 december 1971;
— na afloop van deze periode stilzwijgende contractverlenging van jaar tot jaar, behoudens opzegging door een van beide partijen met een opzegtermijn van drie maanden;
— de verplichting van de vertegenwoordiger 24 machines in 1968 en 30 machines in elk der daaropvolgende jaren te verkopen;
— bepalingen inzake de prijzen en de betaling.

Op 5 februari 1968 zond de eigenaar van de firma Höss de Duitse tekst van dit contract ondertekend terug naar de firma Cadillon; op 23 februari zegde hij het echter op. De firma Cadillon maakte toen bij het Tribunal de Commerce te Lyon (hierna te noemen: de rechtbank) het geding aanhangig waarin deze rechterlijke instantie aanleiding vond zich met een beschikking krachtens artikel 177 van het EEG-Verdrag tot het Hof van Justitie der Gemeenschappen te wenden. In deze op 24 september 1970 gegeven beschikking, waarvan op 6 januari 1971 een afschrift ter griffie van het Hof is ingediend, verzoekt de Franse rechter het Hof om „in het voor de rechtbank . . . aanhangig geding tussen de firma Cadillon en de firma Höss uitspraak te doen over de uitlegging van artikel 85 van genoemd Verdrag — met uitvoeringsverordeningen —", zulks in verband met de vraag naar „de geldigheid van het contract" dat volgens de firma Cadillon zou zijn geschonden.

Uit het door de rechtbank overgelegde dossier blijkt, dat aldaar van artikel 85 van het EEG-Verdrag alleen gewag gemaakt werd in de door de firma Höss op 23 februari 1970 ingediende nadere conclusie, waarin zij zonder enige toelichting „zich veroorlooft de rechtbank te wijzen op artikel 85, lid 1 en lid 2, volgens hetwelk alleenverkoopovereenkomsten verboden zijn, alsook op de jurisprudentie van de hoven en rechtbanken te dier zake". De Franse rechter heeft de zaak, zonder de vraag nader te preciseren, aan het Hof voorgelegd.
Overeenkomstig artikel 20 van het EEG-protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie zijn schriftelijke opmerkingen ingediend door partijen in het bodemgeschil en door de Commissie van de Europese Gemeenschappen.
Het Hof heeft, gehoord het rapport van de Rechter-Rapporteur en gehoord de Advocaat-Generaal, besloten zonder instructie tot de mondelinge behandeling over te gaan.
Ter zitting van 28 april 1971 zijn mondelinge opmerkingen gemaakt door partijen in het bodemgeschil en door de Commissie.
Verzoekster in het bodemgeschil was voor het Hof vertegenwoordigd door A. de Caluwe, advocaat te Brussel, verweerster in het bodemgeschil door E. Grafmeyer, advocaat te Lyon, alsmede door E. Arendt en T. Scheifer, advocaten te Luxemburg, en de Commissie door haar juridisch adviseur J. Thiesing en haar adviseur J. P. Dubois.
De Advocaat-Generaal heeft ter zitting van 4 mei 1971 zijn conclusie genomen.

II — Bij het Hof ingediende schriftelijke opmerkingen

Overwegende dat de krachtens artikel 20 van het Statuut van het Hof gemaakte opmerkingen kunnen worden samengevat als volgt:
De *firma Cadillon,* verzoekster in het bodemgeschil, meent dat uit de bewoordingen van de verwijzingsbeschikking de

navolgende implicite gestelde vragen kunnen worden afgeleid:

1. Valt een alleenverkoopovereenkomst tussen twee tot de gemeenschappelijke markt behorende ondernemingen reeds naar haar aard onder artikel 85, lid 1, van het Verdrag?
2. Leidt het niet aanmelden van een alleenverkoopovereenkomst, die vóór de inwerkingtreding van verordening 67/67/EEG van de Commissie is aangegaan, van rechtswege tot nietigheid van zodanige overeenkomst?
3. Voldoet een alleenverkoopovereenkomst, wanneer zij behoort tot een volgens voormelde verordening 67/67/EEG van aanmelding vrijgestelde groep, eo ipso aan de voorwaarden van artikel 85, lid 1, van het Verdrag?
4. Valt een alleenverkoopovereenkomst onder artikel 85, lid 1, van het Verdrag wanneer:
   a) daarin geen exclusieve afnameclausule voorkomt,
   b) daarin geen clausule voorkomt waarin wederuitvoer of parallelle invoer wordt verboden,
   c) daarin ten aanzien van de prijzen geen restrictie wordt gemaakt,
   d) belanghebbenden bij de overeenkomst een zwakke positie op de markt voor de betrokken produkten innemen,
   e) de ontwikkeling van een nieuwe markt wordt vergemakkelijkt, welke zonder zulk een overeenkomst niet of moeilijk toegankelijk ware?
5. Tot welke gevolgen kan nietigheid van zulk een niet-aangemelde alleenverkoopovereenkomst leiden:
   a) ten aanzien van een overeenkomst welke vóór verordening nr. 67/67 is aangegaan,
   b) ten aanzien van een overeenkomst welke nà verordening nr. 67/67 is aangegaan en tot een vrijgestelde groep behoort?

a) De firma Cadillon beantwoordt de eerste vraag in ontkennende zin, waartoe zij met name verwijst naar de arresten in de zaken 56-65 en 23-67.

b) Bij gebreke van aanmelding van een overeenkomst is de Franse rechter bevoegd tot beantwoording van de vraag naar haar geldigheid, getoetst aan artikel 85, lid 1, van het Verdrag.

c) Op het op 30 en 31 januari 1968 aangegane alleenverkoopcontract is verordening nr. 67/67 automatisch van toepassing.

d) De toepasselijkheid van artikel 85, lid 1, moet van geval tot geval in de juridisch-economische context der overeenkomst worden bezien. De meeste aan de alleenverkoper toegekende rechten vallen niet onder artikel 85, lid 1. Een overeenkomst welke de markt slechts in onbelangrijke mate beïnvloedt, kan de handel tussen de Lid-Staten niet ongunstig beïnvloeden. Een overeenkomst waarin slechts een alleenverkooprecht wordt verleend, kan er niet toe strekken dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst. Ten slotte kunnen overeenkomsten waarin op het niveau van de alleenverkoper mededinging wordt mogelijk gemaakt zonder dat wederuitvoer door de alleenverkoper of parallelle invoer op de betrokken markt wordt verboden, niet tot gevolgen leiden welke tegen de communautaire mededingingsregels indruisen.

e) Mocht het verbod van toepassing zijn, dan zijn clausules van vóór verordening nr. 67/67 nietig „ex tunc", terwijl latere clausules volledig rechtsgevolg sorteren zolang hun nietigheid niet is vastgesteld — overeenkomstig 's Hofs arrest 43-69 (Bilger) —.

De *firma Höss,* verweerster in het bodemgeschil, zet de redenen uiteen waarom zij het contract van 30 januari 1968 heeft opgezegd, en merkt op dat deze overeenkomst — evenals de voorafgaande — beantwoordt aan de criteria van artikel 85, lid 1, van het EEG-Verdrag. Met name wordt de firma Cadillon door deze overeenkomsten economisch in een gunstiger positie gebracht dan alle andere importeurs van de produkten der firma Höss, hetgeen de „volmaakte mededinging" vervalst. Omdat deze situatie bovendien aan de gebruiker geen enkel

voordeel verschaft, kan voor deze contracten geen uitzondering op het verbod — in voege als bedoeld in artikel 85, lid 3 — worden gemaakt.

De *Commissie* stelt voor de vraag van de rechtbank te lezen als volgt:

„Vallen niet-aangemelde overeenkomsten tussen twee in verschillende Lid-Staten gevestigde ondernemingen, waarbij de ene zich jegens de andere verbindt bepaalde produkten alleen aan de wederpartij te leveren, bestemd voor wederverkoop binnen een Lid-Staat van de EEG, onder het verbod van artikel 85, lid 1?"

Daartoe moet worden nagegaan, of de voorwaarden voor toepassing van dit artikel zijn vervuld, zulks vooral met het oog op 's Hofs arrest van 9 juli 1969 in de zaak Völk-Vervaecke en de bekendmaking der Commissie inzake overeenkomsten en andere van geringe betekenis (PB 1970, nr. C 64, blz. 1).

Mocht worden geconcludeerd dat zulke overeenkomsten onder het verbod van artikel 85, lid 1, vallen, dan zou daarop artikel 85, lid 3, kunnen worden toegepast onder de voorwaarden voorzien in verordening nr. 67/67 van de Commissie van 22 maart 1967 betreffende de vrijstelling voor groepen alleenverkoopovereenkomsten. Een overeenkomst van een type als bedoeld in artikel 1 dier verordening die na de inwerkingtreding der verordening is gesloten, valt automatisch — zonder voorafgaande aanmelding — onder de vrijstelling. Dit is het geval met de overeenkomst van 30 januari 1968.

Wat daarentegen de overeenkomst van 19 maart 1967 betreft: mocht worden beslist dat zij onder artikel 85, lid 1, valt, dan zou de automatisch werkende vrijstelling van verordening nr. 67/67 daarop eerst met ingang van 1 mei 1967 — datum van inwerkingtreding dier verordening — kunnen worden toegepast. In de periode daarvóór zou de overeenkomst van rechtswege nietig zijn.

De Commissie acht een uitlegging van artikel 4 der verordening in die zin dat op vóór die verordening aangegane en niet aangemelde overeenkomsten de vrijstelling niet van toepassing kan zijn, zelfs niet voor het tijdvak na de inwerkingtreding der verordening, uitgesloten. Zulk een uitlegging ware in strijd met het doel van verordening nr. 67/67, namelijk te voorkomen dat de diensten der Commissie worden overspoeld met aanmeldingen van overeenkomsten waarvoor artikel 85, lid 3, kennelijk geldt.

Ten aanzien van het recht

1 Overwegende dat het Tribunal de Commerce te Lyon (hierna te noemen: de rechtbank) bij beschikking van 24 september 1970, ingekomen ter griffie op 6 januari 1971, in het voor die rechterlijke instantie aanhangig gedine tussen de firma Cadillon en de firma Höss het Hof om uitlegging verzoekt van artikel 85 van het EEG-Verdrag — met uitvoeringsverordeningen —;

2 dat blijkens deze beschikking de firma Cadillon de firma Höss voor genoemde rechtbank heeft gedagvaard tot betaling van een schadevergoeding van 533 000 Ffr, zulks wegens eenzijdige verbreking van de op 19 maart 1967 en 30 januari 1968 gesloten alleenverkoopovereenkomsten;

3 dat de firma Höss zich te harer verdediging onder meer beroept op nietigheid van het contract van 30 januari 1968, op grond dat in artikel 85 alleenverkoopovereenkomsten zouden worden verboden;

4 Overwegende dat, ofschoon het verzoek om uitlegging niet in de vorm van een nauwkeurig geformuleerde vraag is gedaan, uit de bewoordingen van de beschikking kan worden afgeleid dat de rechtbank opheldering wenst nopens de vraag, of niet bij de Commissie aangemelde alleenverkoopovereenkomsten, welke tussen twee ondernemingen in verschillende Lid-Staten zijn aangegaan en transacties binnen de gemeenschappelijke markt betreffen, onder het verbod van artikel 85, lid 1, van het EEG-Verdrag vallen;

5 Overwegende dat een overeenkomst voor de toepassing van artikel 85 van het EEG-Verdrag allereerst de handel tussen de Lid-Staten ongunstig moet kunnen beïnvloeden;

6 dat aan deze voorwaarde is voldaan, wanneer op grond van een geheel van objectieve omstandigheden — feitelijk of rechtens — met een voldoende mate van waarschijnlijkheid kan worden verwacht dat de overeenkomst, al dan niet rechtstreeks, daadwerkelijk of potentieel, het ruilverkeer tussen Lid-Staten kan beïnvloeden in een voor de verwezenlijking van de doelstellingen van één enkele markt tussen staten schadelijke zin;

7 dat voorts het verbod van artikel 85, lid 1, slechts kan worden toegepast op voorwaarde dat de overeenkomst ertoe strekt of ten gevolge heeft dat de mededinging binnen de gemeenschappelijke markt wordt verhinderd, beperkt of vervalst;

8 dat deze voorwaarden moeten worden bezien in het licht van de feitelijke omstandigheden van de overeenkomst;

9 dat een alleenverkoopovereenkomst aan het verbod van artikel 85, lid 1, kan ontkomen, omdat zij wegens de zwakke positie van de belanghebbenden op de markt voor de betrokken produkten in het gebied waarvoor het alleenkooprecht geldt, aan de verwezenlijking van de doelstellingen van één enkele markt tussen staten geen schade kan toebrengen, ook niet wanneer daaraan absolute gebiedsbescherming is verbonden;

10 dat zulks a fortiori het geval is, wanneer zodanige overeenkomst noch aan parallelle invoer door derden in het concessiegebied, noch aan wederuitvoer van de betrokken produkten door de concessionaris in de weg staat;

11 dat het echter aan de nationale rechter staat na te gaan, of deze voorwaarden in casu zijn vervuld;

12 Overwegende dat, bijaldien de overeenkomst onder het verbod van artikel 85, lid 1, mocht vallen, eveneens moet worden onderzocht welke draagwijdte met betrekking tot niet aangemelde overeenkomsten van dit type kan toekomen

aan verordening nr. 67/67 van de Commissie, waarin een vrijstelling voor groepen alleenverkoopovereenkomsten is voorzien;

13 dat de aan artikel 85 van het Verdrag ontleende exceptie van nietigheid blijkens de verwijzingsbeschikking slechts betrekking heeft op de overeenkomst gedagtekend 30 januari 1968;

14 dat verordening nr. 67/67 derhalve slechts met het oog op na haar inwerkingtreding aangegane overeenkomsten behoeft te worden onderzocht;

15 dat uit artikel 7, lid 2, dier verordening blijkt dat op zulke overeenkomsten, wanneer zij onder het verbod van artikel 85, lid 1, mochten vallen, de categorale vrijstelling kan worden toegepast, ook al zijn zij niet bij de Commissie aangemeld, mits zij voldoen aan de bijzondere vereisten in de artikelen 1 tot en met 3 van diezelfde verordening gesteld;

Ten aanzien van de kosten

16 Overwegende dat ten aanzien van de kosten, door de Commissie wegens indiening harer opmerkingen aan het Hof gemaakt, geen last tot terugbetaling kan worden gegeven en dat de procedure ten aanzien van partijen in het bodemgeschil als een in de loop van het geding voor de nationale rechter gerezen incident is te beschouwen, zodat de nationale rechter over de kosten zal hebben te beslissen;

Gezien de stukken;
Gehoord het rapport van de Rechter-Rapporteur;
Gehoord de mondelinge opmerkingen van partijen in het bodemgeschil en van de Commissie van de Europese Gemeenschappen;
Gehoord de conclusie van de Advocaat-Generaal;
Gelet op het Verdrag tot oprichting van de Europese Economische Gemeenschap, met name op de artikelen 85 en 177;
Gelet op verordening nr. 67/67/EEG van de Commissie van 22 maart 1967;
Gelet op het Protocol betreffende het Statuut van het Hof van Justitie van de Europese Economische Gemeenschap;
Gelet op het Reglement voor de procesvoering van het Hof van Justitie van de Europese Gemeenschappen;

HET HOF VAN JUSTITIE,

uitspraak doende inzake de vraag door het Tribunal de Commerce te Lyon in zijn beschikking van 24 september 1970 gesteld, verklaart voor recht:

1. **een alleenverkoopovereenkomst, gesloten tussen partijen die een zwakke positie innemen op de markt voor de in de overeenkomst bedoelde produkten, kan aan het verbod van artikel 85, lid 1, ontkomen, vooral wanneer daaraan geen absolute gebiedsbescherming verbonden is;**

2. **een na de inwerkingtreding van verordening nr. 67/67 gesloten alleenverkoopovereenkomst die onder het verbod van artikel 85, lid 1, valt, kan, zelfs bij gebreke van aanmelding aan de Commissie, in aanmerking komen voor de in artikel 1 dier verordening voorziene categorale vrijstelling, wanneer zij voldoet aan de in de artikelen 1 tot en met 3 dier verordening gestelde vereisten.**

Lecourt Donner Trabucchi

Monaco Mertens de Wilmars Pescatore Kutscher

Aldus uitgesproken ter openbare terechtzitting te Luxemburg op zes mei negentienhonderdeenenzeventig.

De Griffier De President

A. Van Houtte R. Lecourt

CONCLUSIE VAN DE ADVOCAAT-GENERAAL A. DUTHEILLET DE LAMOTHE VAN 4 MEI 1971[1]

Mijnheer de President,

mijne heren Rechters,

De firma Cadillon is een in de omgeving van Lyon gevestigde Franse vennootschap, die materialen en uitrustingen voor openbare werken, met name betonmachines, verkoopt.

In 1967 sloot zij met de firma Höss, een te Roding gevestigde Duitse vennootschap die dit soort materialen fabriceert, een alleenverkoopovereenkomst voor Frankrijk.

Dit contract werd opgezegd tegen 31 december 1967.

Vervolgens werd echter — zij het op 30 januari, dan wel op 5 februari 1968 — een nieuwe overeenkomst aangegaan.

Het contract werd aangegaan voor drie jaar met mogelijkheid van stilzwijgende verlenging; de Franse vennootschap verplichtte zich harerzijds jaarlijks een mini-

1 — Vertaald uit het Frans.